

Paweł Huelle
MERCEDES-BENZ
iz pisem Hrabalu

prevedla Staša Pavlović

»tja torej greš
še preden srce tvoje utihne«
Józef Czechowicz, *žalna elegija*

Milý pane Bohušku, a tak zase život udělal mimořádnou smyčku, Dragi gospod Bohumil, življenje je zopet nastavilo nenavadno zanko, kajti ko sem se spominjal tega svojega prvega majskega večera, ko sem povsem prestrašen in popolnoma raztresen prvič sedel za volan majhnega fiata gospodične Ciwle, edine inštruktorice v podjetju Corrado – *zagotavljamo najnižje cene šole vožnje v mestu* –, edine ženske med vsemi temi prevzetnimi samci: bivšimi dirkači in mojstri volana; ko sem zapenjal varnostni pas in po njenih navodilih nastavljal vzvratno ogledalo ter se le trenutek pozneje v prvi prestavi peljal po majhni, ozki uličici in se le kakšnih štirideset metrov pozneje ustavil pred križiščem, od koder me je s peklenkim središčem mesta povezovala le kakor nevidna letalska sled ozka zračna linija med tramvaji in hrupom divjajočih tovornjakov, ko sem se podal na svojo prvo pot z avtomobilom in sem tako kot zmeraj tudi takrat čutil, da vse skupaj nima niti najmanjšega smisla, saj se tako kot vse ostalo dogaja prepozno, ko sem torej sredi prav tega križišča, med hupajočo trinajstko, ki je naglo zavirala, in velikim kamionom, ki se je kot po čudežu le za las izognil majhnemu fiatu gospodične Ciwle, pri čemer je strašno glasno trobil s trobljo, katere nizek in strašljiv zvok je spominjal na ladijsko sireno; skratka, ko sem se znašel v samem središču tega križišča, sem se spomnil na vas in na vaše čudovite, lahkotne, nadvse prijetne lekcije vožnje na motorju, ko ste z inštruktorjem za hrbtno ter železniško progo in vlažnimi tlakovci pred sabo pospeševali na 250 in drveli po praških ulicah in križiščih, najprej navzgor, k Hradčanom, potem navzdol, do Vltave, ob tem pa svojemu inštruktorju

neprenehoma, kakor da bi vas navdahnili kakšen motorizirani daimonion, pripovedovali o teh krasnih strojih iz starih časov, na katerih je vaš oče doživel toliko padcev, trkov in katastrof; ko je torej šofer tovornjaka naglo ustavil svojo nekaj deset ton težko pošast in vozilo pustil kar sredi cestišča, skočil iz kabine in se z dvignjeno pestjo napotil k majhnemu fiatu gospodične Ciwle, pri čemer je od jeze s pestjo udarjal celo po svoji glavi, ko sem zagledal njegov od jeze in bolečine vijoličen obraz, prilepljen na okno majhnega fiata gospodične Ciwle, in ob njem drugi, prav tako na okno prilepljen obraz šoferja trinajstke, ki je prav tako kot šofer tovornjaka za seboj pustil svoje vozilo in od naglega zaviranja stisnjene potnike, ko sem za okni fiata, ki jih je gospodična Ciwle previdno odprla, zagledal ta dva obraza in za njima še druge obraze, kajti tudi vozniki ostalih avtomobilov, ki so ostali ujeti med nepremičnim tramvajem in ustavljenim tovornjakom, so stopali iz svojih avtomobilov in tekli proti nama, da bi na tega majhnega fiata stresli vso svojo jezo zaradi zastojev v prometu, starih mostov, podražitev bencina in sploh vsega, kar jih je doletelo skoraj takoj po padcu komunizma, ko so naju torej ti obrazi, ki se jih ne bi sramoval niti Bosch, skorajda zmečkali na sedežih njenega majhnega fiata, ki za nobeno ceno ni hotel vžgati, sem popolnoma mirno rekel: »Veste, moji babici Marii se je nekoč, ko je bila stara petindvajset let in ko se je učila vožnje s citroenom, pripetilo nekaj zelo podobnega, s to razliko, da se je tisti citroen ustavil na železniškem prehodu in da se mu je z desne strani, se pravi s tiste, na kateri je sedel njen inštruktor, gospod Czarzasty, približeval hitri vlak Vilna–Baranowicze–Lvov, pri čemer pa je gospod Czarzasty zelo hitro ocenil situacijo in rekel: ‚Gospa Maria, ali v tem trenutku izskočiva iz avta ali umreva,‘ tako sta torej izskočila,« sem nadaljeval, »hitri

vlak pa je, četudi je močno zaviral, ob čemer se mu je pod kolesi pošteno isknilo, treščil v tisti lep avto, moja babica Maria in gospod inštruktor Czarzasty pa sta stala ob poljski poti in zrla v velike, vedno večje oči strojevodje, ki v vsej tej zmešnjavi pločevine, niklja, kroma, pliša, skaja in zdrobljenega stekla nekako ni mogel najti zmečkane glave, odrezanih nog, voznikove kape ali vsaj kaplje krvi, in šele ko je svoj pogled odtrgal s tega kupa ter pogledal malce dlje, je videl, kako mu moja babica Maria in gospod inštruktor Czarzasty prijazno mahata, in to je bil zares lep prizor, « sem se približeval koncu zgodbe, »saj je za njima ob tej poljski poti stala kapelica Marije Pomočnice, okoli katere se je venček vaških žena in otrok ravno zbral k branju šmarnic, na kulisi oddaljenih, valovitih hribov s kapelico Marije Pomočnice ob vznožju Vzhodnih Karpatov pa sta zmečkani citroen in sopihajoča lokomotiva tako iz prvega plana nežno prehajala v drugi plan, v katerem je bilo moč videti strojevodjo, ki se je držal za glavo, za njim pa, v tretjem planu, mojo babico Mario in gospoda inštruktorja Czarzastega, oba presrečna. « »Moj bog, kako lepo,« je pridala gospodična Ciwle, medtem ko se je previdno premikala nad mojimi kolena, in medtem ko sem jaz zelo pazljivo isto, samo v nasprotni smeri, počel pod njeno zadnjico. »Moj bog, kako pripovedujete,« je nadaljevala, medtem ko je preizkušala menjalnik in zaganjalnik, »zakaj neki ne deluje niti v mojem vzporednem pogonskem sistemu, aha, zelo zanimivo,« je končno prižgala motor ter voznikom, ki so naju obkrožali, pokazala tisti moški, nesposoben, nevljuden znak s sredincem in se z mojstrskim manevriranjem končno pomaknila stran od človeškega špalarja nagnetenih teles najinih potencialnih rabljev, ki so naju bili pripravljeni prebičati sredi tega strašnega križišča, te moje prve avtomobilske Golgote. Dragi gospod

Bohumil, prav takrat torej, ko je gospodična Ciwle s tem svojim nenavadnim, rahlo kovinskim glasom izrekla »Moj bog, kako pripovedujete«, sem že imel na koncu jezika: »Kaj bi vam moje pripovedi, preberite raje *Večerno uro vožnje*, tisto so zgodbe, ki bi si jih moral vsak inštruktor priklicati v spomin pred spanjem, ali preden se s tečajnikom odpravi na mestno vožnjo, tam je moč najti tisto čudovito motorizacijsko liričnost, šele tam je zares pojasnjena platonska ideja razmerja med inštruktorjem in tečajnikom, ki ni zasnovana na preprostih vajah, banalnem nadzoru ali splošno znanih načinih učenja, ampak na pripovedovanju lepih zgodb, na besedni združitvi, ki povezuje ljudi ne glede na spol, politična prepričanja ali okolje, iz katerega prihajajo,« ampak dragi gospod Bohumil, tega na žalost nisem izrekel, kajti v trenutku, ko sem opazil, da gospodična Ciwle pospešuje in vijuga med jeznimi vozniki, da s kvadratastim kljunom fiatka premaguje gnečo, potem pa, dobesedno v zadnji sekundi, preskoči ozko grlo med tramvajem, ki je začel speljevati, in počasi vozečim tovornjakom, so mi oči skočile iz jamic, srce mi je zatrepetalo v grlu, jezik pa se je osušil kakor po treh dneh kašubske svatbe; ah, res škoda, da tega niste videli, dragi gospod Bohumil, da niste videli, kako je to mlado dekle v majhnem fiatu premagalo množico vreščočih voznikov in tista dva strašna mača: šoferja trinajstke in šoferja tovornjaka, ki sta, kot je bilo pričakovati, popolnoma ponorela ob pogledu na manever majhnega fiata, ki je s tveganim skokom med tramvajevo Scilo in tovornjakovo Karibdo izginil izpred nosov ostalih vozil, gospod Bohumil, to je bilo nekaj čudovitega, triumf inteligence nad maso, ironična zbadljivka za slepe in gluhe frustracije, prizor, v katerem so vsi vozniki z dolgimi nosovi ostali za gospodično Ciwle in njenim tečajnikom: tralala hopsasa, kušnite naju v rit,

kmetje neumni. »Jezus Kristus,« sem šepnil, »kako vozite, popolnoma sem pretresen.« »Ah, pa saj ni bilo tako hudo,« se je zvonko zasmejala. »Sam nikoli ne bom takšen mojster,« sem požrl slino, »nikoli mi ne bo uspelo tako voziti, pa če se zgodi ne vem kaj.« »No, no, brez pretiravanja,« je rekla, »poznam kar nekaj takšnih, kot ste vi, tiha voda, kajne,« in vame zapičila pogled svojih sivih zenic, »a bi lahko dokončali zgodbo o vaši babici Marii, predvsem me zanima, kaj se je zgodilo s tem zmečkanim citroenom in poškodovano lokomotivo, ali je bil avto zavarovan in ali je ta inštruktor Czarzasty dobil kakšno odškodnino, za stroške škode na lokomotivi so najbrž poskrbele državne železnice, imam prav?« me je zopet pogledala, in ta pogled je bil še nenavadnejši od njenega čudnega priimka. »Ne, kje pa,« sem odgovoril, »bilo je povsem drugače, kot mislite, v tistih časih so bili avtomobili najpogosteje last samih strank, se pravi tečajnikov, inštruktorje pa se je najemalo prav tako, kot se najema plesne učiteljke ali uglasčevalce klavirjev; ob dogovorjeni uri se je gospod Czarzasty pripeljal k stranki s svojim kolesom, najprej je s hlačnice snel sponko, tu je treba pripomniti, da je bila to srebrna spominska sponka z diamantom, ki jo je gospod Czarzasty nemudoma pripel na svojo angleško kravato, potem si je popravil baretko in včasih še manšetne gumbe ter se, kot je bilo dogovorjeno, odpravil do ograje ali do vrtnih vrat, ob tem pa preverjal, ali ni morda prišel kakšno minuto prezgodaj, in če se je to res zgodilo, je hodil počasneje, kajti v tistih časih je bilo zamujanje karseda nespodobno, še nespodobneje pa je bilo priti prezgodaj, tako so vsaj pravili v Lvovu, ampak naj preidem k bistvu, tisti citroen je bil, lepo prosim, v lasti moje babice Marie, in sicer ga je dobila v dar od mojega dedka Karola, ki je bil takrat še njen zaročenec in je ravno zaključeval

drugostopenjski študij v Berlinu, ker pa je babica avto pozabila zavarovati, je bil gospod Czarzasty takrat na tistem prehodu zaradi tega precej živčen: „Ampak kako boste zdaj o tem obvestili svojega zaročenca, morda bi bilo bolje, če bi mu vse opisali v pismu, vsekakor pa mu ne pošiljajte brzojavke, kajti brzojavke zmeraj prinašajo nesrečo in tako bi v tem primeru gotovo prišlo do razdora zaroke, česar bi bilo škoda, saj je gospod inženir Karol res dobra partija,“ je ponavljal; medtem so s tirnic že odstranili ostanke avtomobila, strojevodja pa je pozorno proučeval svojo lokomotivo: najprej odbijače, potem luči, končno je pogledal še pod sprednja kolesa in pretipal bate, ampak nikjer ni mogel najti sledov trka, niti najmanjše praske, zaradi česar je bil popolnoma obupan in je razmišljal le o tem, kako bo kogarkoli v upravi prepričal, da je bil razlog za tolikšno zamudo uničenje francoskega avta, kdo mu bo verjel, ko pa ni nobenih sledi, in tudi če bodo sprevodniki ali kateri od pomembnejših potnikov pričali njemu v prid, mu še vedno ne bodo verjeli, zaradi česar mu bodo pristigli plačo ali ga, kar bi bilo še huje, premaknili v nižjo kategorijo strojevodij, kar bi pomenilo, da ne bo nikoli več vozil hitrega vlaka iz Vilne do Lvova ali spalnika Lvov–Varšava–Poznanj–Berlin, in ob misli na to je komaj zadrževal solze, ampak k sreči,« z gospodično Ciwle sva se ravnokar ustavila pred rdečo lučjo in videl sem, da jo moja pripoved resnično zabava in da je zaradi tega popolnoma pozabila na dejstvo, da bi moral pravzaprav jaz sedeti za volanom, »ampak k sreči,« sem nadaljeval, »je v prvem razredu tega vlaka sedel gospod Henry Lloyd-Jones, novinar londonskega *Timesa*, ki je bil namenjen na vzhodno Malopoljsko zbirat material o Huculih, in prav Lloyd-Jones je prvi skočil iz vagona in takoj začel z delom: *That's terrific*,“ je mrmral, medtem ko je fotografiral truplo fran-

coskega avta: *„It looks like Waterloo,“* je zadovoljno ponavljal in z objektivom ciljaj v Citroenov logotip, ki je bil umazan od blata: *„Absolutely amazing,“* se je hihital, medtem ko je fotografiral poljsko lokomotivo, ki jo je pozneje v svojem poročilu primerjal s slovanskim Wellingtonom. « »Ja,« sem se zopet obrnil h gospodični Ciwle, »predstavljajte si, da ravno zaradi teh fotografij in članka v *Timesu*, ki je nosil naslov *Everyone was deeply touched* ali nekaj podobnega, strojevodja zaradi zamude ni bil deležen nobenega ukora, ravno nasprotno, celo prejel je zlato uro in pohvalo, medtem ko je moja babica, kljub temu da, kot sem že omenil, njen citroen ni bil zavarovan, nekaj dni pozneje iz rok gospoda Rosseta, direktorja Citroëna za vzhodnoevropski trg, prejela ključke novega avta.« »Nemogoče!« je vzkliknila gospodična Ciwle, medtem ko je pogledovala v ogledalo. »Zlata ura in novi citroen? Takšen avto je gotovo stal celo premoženje, najbrž še precej več, kot bi stal danes.« »Najbrž res,« sem rekel, »ampak to je bilo mogoče le zaradi moči, kakršno so imeli angleški časopisi, ki so bili že takrat velesila. Kajti če bi bile te fotografije zmečkanega citroëna in nedotaknjene poljske lokomotive objavljene recimo v *Lvovskem kurirju* ali v *Kurirju vzhodne Malopoljske*, če bi kdorkoli o tem objavil takšen članek v *Ilustriranem dnevnem kurirju* in mu morebiti pridal še vroče fotografije, temu ne bi verjel prav nihče: ‚Lažejo,‘ bi klevetali, ‚lažejo kot pes teče, kajti kako je mogoče,‘ bi gagali, ‚da lokomotiva ni niti opraskana, potem pa še ta tako imenovana sreča, da sta tista dva še pravočasno izskočila iz vozila, ha, poznamo mi takšna postavljanja in takšne nesmisle, to, da je gospodično in njenega inštruktorja rešila Mati Božja, je čista laž, kako si dovolijo mešati vero s senzacionalizmom ali, kar je še mnogo huje, z oglaševanjem, in to ravno pri nas!‘ Ampak

ko je nekaj dni pozneje ta članek ugledal luč sveta v *Time-su*, so tej objavi sledila povsem drugačna dejanja in povsem drugačni pogovori. Najprej je gospod Willman Cox iz Londona poklical v Chrzanów: „Dragi gospod direktor Zieliński, v vaši tovarni bi za začetek želeli naročiti petnajst lokomotiv, to naj ostane med nama, ampak odkar vodim British Railways, nisem zasledil še ničesar podobnega; vsak dan prejemam klice navadnih ljudi, ki se jezijo name – zakaj pri nas nimamo takšnih lokomotiv? Zakaj takšnih biserov ne proizvajamo v domovini Watta in Stephensona? Zahtevamo prav takšne lokomotive za naše vlake. To pa še ni vse,“ je predsednik British Railways nadaljeval s svojim govorom, „dragi gospod direktor Zieliński, a si lahko predstavljate, da sem včeraj prejel klic z Downing Streeta, od koder me je poklical osebni tajnik gospoda premiera, samo zato, da bi mi sporočil, da sta si fotografijo vaše lokomotive, ki je razbila to francosko pošast, to njihovo republikansko konzervo sardin, da sta si to fotografijo z največjim zadovoljstvom ogledovala sam premier in kraljevi naslednik, valižanski princ, njegovo Visočanstvo, ki je gospodu premieru blagovolil zastaviti vprašanje o saldu prometa z vašo junaško državo, kar je bilo dovolj, da me je naš minister za infrastrukturo in prostor povprašal o vaši tovarni, nakar sem odgovoril, da z vami sodelujemo že od nekdaj in da imam zvezane roke samo zaradi naših dajatev na parne lokomotive, semaforje *et cetera*, nakar je naš minister odločno pripomnil – to bo urejeno na naslednji seji Spodnjega doma – *per saldo* bi vam torej rad sporočil, dragi direktor Zieliński, da uradno naročamo petnajst parnih lokomotiv, in to brez poskusnih voženj, in če bi nam bili pripravljene zaupati posredništvo – vem, vem, to so zmeraj občutljive zadeve – s posredništvom bi vam torej lahko pomagali prodati dvajset pri-

merkov v Avstralijo, dvaintrideset v Indijo, sedem na Cejlon, osem v Bantustan in eno na Falklandske otoke, samo eno zato, ker tam šele zdaj načrtujemo izgradnjo prve železniške proge.‘« »Ali lahko nehate, lepo vas prosim,« je gospodična Ciwle dvignila roke z volana, »nehajte, ali pa se bova vsak trenutek zabila v bankino. Kaj pa se je zgodilo s citroenom?« »Vprašala takoj zatem, medtem ko je prižigala desni smerni kazalec in čez tramvajsko progo počasi zapeljala na poligon. »Kaj je torej z novim citroenom?« »Najprej zlata ura,« sem rekel, saj sem čutil, da se bliža odločilni trenutek, »strojevodjeva zlata omega! Predstavljajte si torej, da se je po telefonskem pogovoru gospo- da Coxa z direktorjem chrzanowskih tovarn parnih lokomotiv nemudoma razširila govornica o tem, da bi morali strojevodjo odlikovati, kajti kaj se to pravi, kako je sploh mogoče, da bi ta zaslužni človek ostal brez nagrade, to se lahko zgodi samo pri nas, kjer štejeta le protekcijonizem in nepotizem, ne pa pošteno delo, ko je torej iz Varšave do Lvovske uprave državnih železnic prispelo priporočilo, so ga želeli nemudoma priklicati, četudi bi to pomenilo, da bi ga morali z brzozavko prestreči na njegovi vožnji, ampak kot se je izkazalo, je strojevodja Hnatiuk prav na ta pomemben dan vzel svoj zasluženi, zapoznili dvotedenski dopust in izginil kot kafa, in najbrž bi ga pustili pri miru, če jim ne bi ves čas zvonili telefoni – najprej z varšavske uprave železnic, potem z ministrstva za infrastrukturo in prostor, pozneje z ministrstva za gospodarstvo in na koncu še z ministrstva za notranje zadeve. ‚Kje je ta hrabri strojevodja?‘ so vreščali v slušalke. ‚Ta je za nas naredil več kot ducat ekonomskih svetovalcev v tujini,‘ so vzklikali, ‚zakaj jim v Lvovu ne uspe ugotoviti, kje za boga počitnikuje naš zaposleni tako ali drugače državnega, strateškega podjetja! V okolici Poznanja niti slučajno,‘ so postavili

piko na i, ,morda pa je na vzhodnem Malopoljskem nastopil čas za spremembe, saj je jasno, da se povsod razen v Lvovu razmišlja na državni ravni, morda pa vi, kolegi, sploh še ne veste, da je vojna končana, morda vi na stene še kar obešate portrete Franca Jožefa, urejenega za kronanje, morda se je na vaših železniških urah čas ustavil, če sploh veste, kaj za naše poljsko gospodarstvo pomeni čas!‘ To več niso bile grožnje,« sem pojasnil gospodični Ciwle, ki je ravno v tistem trenutku ustavila svojega fiata med črtastimi gumijastimi stožci, »to je bila napoved revolucije, kot najbrž veste, pa revolucije nikoli niso bile galicijska posebnost, z izjemo ene same, ko so kmetje požigali dvore in mesarili svoje gospodarje z žagami, počasi, premišljeno, za vsa pretekla leta revščine in tlake, v tem prelepem mestu se ničesar niso bali bolj kot napovedi sprememb, kajti vsem spremembam je skupno to, da dobro spreminjajo v slabše in slabše v popolnoma slabo, takšno je bilo splošno mnenje v Lvovu in okolici vsaj zadnjih petdeset let avstro-ogrske monarhije, mobilizirali so torej ne le zaposlene na železnicah, ampak tudi tajne izpraševalce, policiste, komisarje, narednike – vse zaman, kajti v majhni hiški na Zamarynowu, kjer je strojevodja Hnatiuk sredi jablan, višenj in češenj, fižolovk, kit koruske, pogankov hmelja in vinske trte živel s svojo ženo in dvema otrokoma, o njem ni bilo niti sledu. ,Gospodje dragi, kako vam lahko pomagam,‘ si je mela roké gospa Hnatiukova, ,on je zdaj na dopustu, sama bi rada vedela, kam je zablodil, porednež eden, najraje bi ga sama po gobcu, ampak ne morem nič: prišel je, povedal: konec je, vzel dvesto zlotov in že ga ni bilo več, kakšna nesreča, saj on skorajda nikoli ne pije, zdaj pa je od vseh teh skrbi gotovo vse zapravil za vodko in klobase in odšel v gore, kot včasih, ko je bil še samski, od nekdanj je rad sam lazil po gorskih poteh, tam ga iščite,

mogoče je v kakšni od kolomijskih točilnic ali v Kutah,‘ nakar je gospod komisar Lamparski jezno nagubal obrvi in jo prekinil: ‚Gospa Hnatiukova, ali nam poskušate povedati, da ne veste, kje preživlja dopust vaš mož? A vi to resno? Ali ne razumete, da nam zmanjkuje časa? Da gre za zadevo državnega pomena?‘ nakar je strojevodjeva žena popolnoma prebledela, se usedla na stol in skoraj zašepetala: ‚Gospodje dragi, saj on vendar nima nič s politiko, nič s časopisi, drži se daleč stran od komunistov in kaj sploh hočete,‘ je naenkrat ponosno povzdignila glas in obraz, ‚saj ni storil nobenega zločina, še pravi čas se bo pojavil v službi, kaj torej iščete v naši hiši?‘ « Gospodična Ciwle se je, četudi so jo moje zgodbe zabavale, navsezadnje le premaknila do najpomembnejše točke najinega tečaja: »No, pa dajva, usedite se prosim za volan,« je izstopila iz fiata, »najprej ogledala, potem pas, v redu, zdaj pa speljiva in lepo prosim zapeljiva vzvratno!« Zakaj je kot prvo vajo v manevriranju izbrala ravno najtežjo nalogo? Odgovora na to še danes ne poznam. Morda je samo hotela pokazati temu prepotentnežu, ki namesto da bi izpolnjeval navodila pripoveduje zgodbe izpred pol stoletja, čisto mogoče je tudi, da o tem sploh ni razmišljala, dejstvo pa je, da sem bil moker od potu kot polit cucek, da so se mi neprestano tresle roke, s številom prevrnjenih gumijastih stožcev pa bi si, če bi namesto njih podiral keglje, brez težav prislužil naslov svetovnega prvaka. Ne morete si predstavljati, dragi gospod Bohumil, kaj pomeni voziti več kot štirideset metrov vzvratno po elipsastem, ozkem rokavu in vsake toliko pasti iz trajektorije, vsake toliko prevrniti levi ali desni stožec in dovoliti motorju, da ugasne; vaše večerne ure vožnje na motorju jawa 250, ko ste z inštruktorjem Forztikom drveli čez Vinohrade ali Žižkov, medtem ko so zlati javorjevi listi poetično padali v Vltavo

in plavali pod Karlovim mostom, te vaše ure vožnje za začetnike so bile kot sproščeni, lirični trenutki, sploh v primerjavi z mojo popolnoma nagnjeno Kartusko ulico ali s poligonom za diskontom pijač, kjer smo bili tečajniki postavljeni v vloge igralcev, ki pred očmi neomajnih gledalcev uprizarjajo avantgardno predstavo. »Tako ne bo šlo,« je gospodična Ciwle končno spregovorila, »v trenutku, ko nehate pripovedovati, se zaletiva v stožec ali nama ugasne motor, prosim vas, počasi dodajajte hitrost in narahlo spuščajte sklopko, nikakor ne spreminjajte vpadnega kota, avto se bo sam premaknil v loku, tako, ja, zdaj vam gre pa prav dobro, počasi, čisto počasi,« se je s svojimi dlanmi dotaknila mojih in jih nežno potisnila tesneje k volanu, »in prosim vas, nobenega pripovedovanja več.« »Prav,« sem zašepetal, »ampak gospodična Ciwle, ali se vam ne zdi, da bi, če že morava vaditi ta prekleti rokav, bilo veliko bolje, če bi vozila naprej in ne vzvratno, nisem še slišal za kačo, ki bi se plazila vzvratno, to je vendar v nasprotju z zakoni narave ...« Dragi gospod Bohumil, nikoli ne bom pozabil, kaj ste mi napisali v vašem predzadnjem pismu, in sicer da pravi poznavalec in umetnik ne prepozna ženske po velikosti prsi ali zadnjice, ampak ravno po dlaneh, kar se je potrdilo tudi v tistem trenutku, kajti gospodična Ciwle v svojih temnih hlačah in kratki usnjeni jakni ni izgledala kot joškarica, kot ste to nekoč simpatično ubesedili, pa tudi ritasta ni bila, ne, gospodična Ciwle je bila popolnoma vitka in ni bila tiste vrste punca, ob pogledu na katere se šoferji tovornjakov zalepijo na vetrobransko steklo, sploh ne, dragi gospod Bohumil, gospodična Ciwle je bila na prvi pogled nevtralnega, skoraj fantovskega videza, kakor da nanjo k sreči še niso vplivale spremembe, ki jih je prinesel napredek, kar je pomenilo, da je svoje lepe kostanjeve lase spenjala v čop,

namesto da bi bila obrita na ježka; namesto kariraste srajce iz flanele je njene dekliške prsi zakrivala svilena srajčka; namesto težkih bulerjev pa je nosila okusne salonarje à la Pilch, ki so bili skoraj tako nežni in tako sofisticirane oblike kot njeni dolgi prsti, s katerimi je moje dlani pritiskala tesneje k fiatovemu volanu, in prav njim se imam zahvaliti, da mi je na koncu le uspelo vzvratno pripeljati do konca tega peklenskega rokava, za kar so me vsi tisti pijančki in ostali izgubljeni, ki so se zbirali za diskontom pijač in ki so me opazovali izpod velikih listov repinca, ki so skrivali brezsravno goloto smrdečega kontejnerja, nagradili z bučnim aplavzom. »In, a so tistega strojevodjo potem našli?« je gospodična Ciwle iz cigaretnice vzela že zvito cigareto. »Se je dolgo skrival?« »Ampak saj se sploh ni skrival,« sem malce presenečen sprejel cigareto, ki jo je pred tem utegnila potegniti samo enkrat, »obupoval je v osami, saj je bil prepričan, da je nesreča pomenila konec njegove zavidljive kariere, konec njegove poklicne poti, da ga bodo z najvišje stopničke Jakobove lestve, torej iz same predsobe železničarskih nebes, vrgli na samo dno kakšne mehanične delavnice, zato je pri Ajzensztoku, ki je bil lastnik krčme v Żyrawki, najel sobo v prvem nadstropju, ki je ni niti za trenutek zapustil in v kateri je kakor črno pajčevino snoval misli o tem, da pri Poljakih nikoli ne veš, saj so ti, kot je že dolgo tega zapisal Fjodor Mihajlovič Dostojevski, preračunljivi in nezanesljivi; najprej te sprejmejo v svoj krog, te trepljajo po ramenih in ti namenijo nekaj prijaznih besed, že naslednji trenutek pa zabavljajo čez tvojo pravoslavno veroizpoved in močan naglas – je strojevodja Hnatiuk z bridkostjo premišljeval v Ajzensztokovem penzionu, in najbrž bi to počel vse do konca svojega zapoznelega dopusta, če ne bi starejši policist Gwózdź, ki je čisto po naključju prav v tem penzionu srkal limonado,

slišal pogovora med Hnatiukom in Ajzensztkom, ki se je odvijal pri priprtih vratih in, « sem gospodični Ciwle vrnil cigareto, »prijel iskanega ter ga pripeljal pred Upravo železnic, kjer so mu predali zlato ročno uro in nagrado iz posebnega fonda chrzanowske tovarne lokomotiv v višini tisoč petsto zlotov.« Tako, dragi gospod Bohumil, za trenutek sem moral prekiniti pripoved, saj se mi je po tobaku gospodične Ciwle začelo vrteti, tako močan in aromatičen je bil, ampak kmalu sva znova sedla v fiata, in ko sem v prvi prestavi ves srečen zapuščal poligon, je takoj vprašala: »Kaj pa je bilo s tistim novim citroenom vaše babice Marie?« »Ah, to je šele bilo presenečenje,« mi je nekako le uspelo zaviti v levo na Kartusko in brez škrtanja prestaviti v drugo, »od članka v *Timesu* je minilo šele nekaj dni, ko je v babičinem stanovanju zvečer zazvonil telefon, mednarodni klic iz Berlina, slušalko je dvignil njen oče, se pravi moj pradedek Tadeusz, ki je nemudoma, ko je zaslišal glas svojega bodočega zeta, postal nemiren, saj je ta vzklikal neke strašne reči o Mariinem pogrebu, na katerega ga bodoči tast bojda ni nameraval povabiti, in tako jima, ne da bi taisti bodoči tast sploh uspel priti do besede, ni uspelo niti prekiniti niti končati pogovora, vedeti morate,« sem ji pojasnil, »da si je zaročenec Karol, ki je v trafiki na Potsdamer Platzu kupil *Times*, po tem, ko je prebral članek, predstavljal najbolj črn scenarij, za kar je bil prav gotovo kriv tudi novinar, gospod Lloyd-Jones, ki je v slikovitem opisu poljske lokomotive med mečkanjem francoske pločevine pozabil omeniti izjemno rešitev inštruktorja in tečajnice, ki je uspela s pomočjo Marije Pomočnice, Karol je torej mislil, da je izgubil zaročenko. Predstavljajte si,« sem nadaljeval in zapeljal čez rdečo luč, »da drug drugega nista razumela, kajti ko je tast v Lvovu v slušalko kričal: ‚Marysia je vendar živa!‘ je zet v Berlinu

vreščal, da ima pred sabo razgrnjen *Times*, v katerem je fotoreportaža, in prosil, naj ga ne zavajajo, saj je pripravljen na najhujše.« »Jezus,« se je smejala gospodična Ciwle, »zakaj pa oče ni k telefonu preprosto poklical vaše babice?« »Ravno to,« sem v drugi prestavi plaho dodal hitrost, »je babica hotela dopovedati očetu, medtem ko je stoje pri oknu ujela njun prepir, ampak to je trajalo le nekaj trenutkov, kajti prav v tistem trenutku, ko je bodoči tast vzkliknil: ‚Marysia je vendar živa!‘ je opazila, kako se po ulici Ujejskega počasi približuje nov novcat citroen, kako se ustavlja pred ograjo njihove hiše in kako iz njega izstopa gospod Rosset, predstavnik Citroena za trg jugovzhodne Poljske, ter kako primerja hišno številko z naslovom, ki ga ima napisanega na papirju. In ko se je pradedek Tadeusz končno odločil prerezati vozle tega pogovora in je bodočemu zetu zakričal v slušalko: ‚No, prav, takoj bom k slušalki poklical Marysio!‘ nje ni bilo več v salonu, saj je morala v kabinetu sprejeti nepričakovanega gosta, tako je torej bodoči tast s precejšnjo mero zaskrbljenosti povedal: ‚Še malo prej je bila tukaj, zdaj pa je ni več, nakar je bodoči zet glasno odgovoril: ‚Dovolj imam laži, zakaj mi preprosto ne poveste resnice?!‘ in jezno odložil slušalko, pri čemer ga je vse do steklenih vrat govorilnice pospremil osupel pogled nemške telefonistke s Potsdamer Platza. Tako je torej s to zgodbo,« sem prižgal desni smer-ni kazalec, »pradedek Tadeusz je obstal s slušalko v roki in ni mogel verjeti glasu nemške telefonistke, ki je sporočala, da je pogovor končan, babica Maria je v kabinetu stala nasproti gospoda Rosseta in ni mogla verjeti, da ji francosko podjetje želi v zameno za kratek intervju za *Le Monde* podariti nov avto, moj dedek Karol pa je stal sredi Potsdamer Platza v Berlinu z zmečkanim izvidom *Timesa* in ni mogel verjeti besedam, kot je bil v tistem trenutku

prepričan, nesojenega tasta.« »Zdaj sva pa obstala še midva,« je mirno pripomnila gospodična Ciwle, »niste zapeljali na desni pas, morala bi vas opozoriti, a vas smem prekiniti?« In res se je za zadkom fiata začela zbirati vse večja kolona, na desnem pasu pa so brez premora drseli avtomobili in prav nobeden med njimi nama ni nameraval dovoliti, da bi s Kartuske zavila na ulico Sowińskiego, kjer je bil sedež podjetja Corrado, sem pa zato, kljub glasnemu hupanju in očitno neprijaznim gestam iznad volanov, lahko končal s pripovedovanjem vsaj dela zgodbe o novem citroenu, ki ga je babica Maria dejansko prejela v dar, če ne upoštevamo dejstva, da je zanj plačala s kratkim intervjujem, ki ga je naslednjega dne opravila z novinarjem *Le Monda* in v katerem je zatrdila, da v primeru, če bi se na prehodu ustavila s kakšnim drugim avtomobilom, nesreče gotovo ne bi preživela, kajti niti češka tatra niti nemški horch niti poljski fiat, kaj šele ameriški buick, se ne morejo pohvaliti s tako enostavnim odpiranjem vrat, ki omogoča izstop iz avta le nekaj sekund pred trkom, z vrati, ki rešujejo življenja ob vseh možnih katastrofah, pri čemer je babica Maria upoštevala nasvet novinarja in razkrila svoje mučne sanje, v katerih je vsa prestrašena gorela v ameriškem buicku, in v kolikor inženirji v citroenovih tovarnah ne bi pomislili na prav vse in tako zasnovali teh posebnih vrat, bi se tudi ta zadeva, ki jo je tako pristransko opisal *Timesov* reporter, končala tragično, tako pa se je moja babica ob pobliskavanju bliskavice lahko nasmehnila ob novem citroenu, lahko je optimistično zatrdila, da se s citroenom varno potuje, ne da bi jo morale srbeti grbine ali luknje na cestah, kmečki vozovi, povodnji, orkani in lokomotive s Chrzanowa. Opazoval sem, kako se je gospodična Ciwle borila z vrati svojega fiata in kako jih je že skoraj obupana končno odprla, in čeprav z desne strani